

**UDRUŽENJE SUDIJA/SUDACA
U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE**

PRAVO I PRAVDA
ČASOPIS ZA PRAVNU TEORIJU I PRAKSU

SARAJEVO, GODINA XXIV, BROJ 1., 2026.

Mirza HUKELJIĆ,
OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I
KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA
FBIH (89-102)

dr. sci. Mirza Hukeljić, sudija Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda
Federacije Bosne i Hercegovine;

OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA FBIH

Sažetak: Rad analizira pravo osumnjičenog odnosno optuženog na informiranje o djelu i prirodi optužbe – jedno od ključnih procesnih prava garantovanih članom 6. stavom 3. tačkom a) Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Polazeći od standarda Evropskog suda za ljudska prava, rad ispituje zahtjeve Direktive 2012/13/EU o pravu na informisanje u krivičnom postupku i analizira domaći pravni okvir u Zakonu o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, s posebnim osvrtom na praksu Vrhovnog suda Federacije BiH. Centralnu temu čine procesne posljedice uskraćivanja prava na obavještenost o djelu, uključujući nemogućnost zasnivanja sudske odluke na iskazu osumnjičenog pribavljenom protivno zakonu i okolnost koja isključuje krivično gonjenje kada osumnjičeni nije ispitan o djelu i krivičnom djelu za koje se tereti.

Ključne riječi: pravo na informisanje o optužbi, djelo i krivično djelo, osnove sumnje, ispitivanje osumnjičenog, okolnost koja isključuje krivično gonjenje, Vrhovni sud Federacije BiH, Evropski sud za ljudska prava.

Summary: This paper analyses the right of a suspect or accused person to be informed of the offence and the nature of the accusation – one of the key procedural rights guaranteed by Article 6 paragraph 3 point a) of the European Convention on Human Rights. Starting from the standards of the European Court of Human Rights, the paper examines the requirements of Directive 2012/13/EU on the right to information in criminal proceedings and analyses the domestic legal framework in the Criminal Procedure Code of the Federation of Bosnia and Herzegovina, with particular emphasis on the case law of the Supreme Court of the Federation of BiH. The central theme concerns the procedural consequences of denying the right to be informed of the offence, including the impossibility of basing a court decision on the suspect's statement obtained contrary to law, and the circumstance precluding criminal prosecution when the suspect has not been questioned about the offence and the criminal offence charged.

Mirza HUKELJIĆ,
OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I
KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA
FBIH (89-102)

Key words: *right to be informed of the accusation, offence and criminal offence, grounds of suspicion, questioning of the suspect, circumstance precluding criminal prosecution, Supreme Court of the Federation of BiH, European Court of Human Rights.*

1. Uvod

Pravo na obaviještenost o djelu i prirodi optužbe predstavlja jednu od temeljnih procesnih garancija prava na pravično suđenje. Bez stvarnog znanja o tome za šta se tereti, osumnjičeni odnosno optuženi ne može efikasno ni konzumirati pravo na odbranu ni pripremiti se za suđenje. Upravo zbog toga ovo pravo zauzima centralno mjesto kako u međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava tako i u domaćim krivičnoprocesnim normama.

Tema ovog referata – *Obavješćavanje osumnjičenog odnosno optuženog o djelu i krivičnom djelu i osnovama sumnje u praksi Vrhovnog suda Federacije BiH* – nameće sveobuhvatnu analizu navedenog prava na nivou konvencijskog (član 6. stav 3. tačka a) Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, u daljem tekstu: EKLJP), prava Evropske unije (Direktiva 2012/13/EU) i domaće pravne legislative (Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, u daljem tekstu: ZKP FBiH). Poseban naglasak stavlja se na procesne posljedice uskraćivanja ili ograničavanja tog prava, a kako je utvrđeno u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vrhovni sud FBiH).

2. Značaj prava na informisanje o djelu i prirodi optužbe prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i praksi Evropskog suda za ljudska prava

2.1. Normativni okvir: član 6. stav 3. tačka a) EKLJP

Član 6. stavom 3. tačkom a) EKLJP propisano je da svako ko je optužen za krivično djelo ima pravo da *odmah, na jeziku koji razumije i detaljno*, bude obaviješten o prirodi i razlogu optužbe protiv njega. Ova odredba ne uspostavlja izolirano pravo, nego se tumači u organskoj vezi sa pravom na dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu odbrane iz člana 6. stava 3. tačke b) EKLJP, te u sklopu općeg zahtjeva pravičnog suđenja iz člana 6. stava 1. EKLJP. Kako je Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) konsekventno naglašavao, ove garancije nisu ni formalne ni tehničke – one

imaju za cilj osigurati da optuženi može efikasno učestvovati u vlastitoj odbrani.

Pojam "optužba" u smislu EKLJP tumači se autonomno, u materijalnom a ne formalnom smislu. Nije odlučujuće kada je formalno podignuta optužnica, nego od kojeg trenutka je neka osoba suštinski pogođena kao osumnjičena u postupku koji se vodi zbog krivičnog djela. Odatle slijedi da obveza obaviještavanja nastaje rano – u istrazi, a ne tek u fazi optuživanja.

2.2. Sadržaj i domašaj prava prema praksi ESLJP

ESLJP je u nizu odluka razradio sadržaj prava na obaviještenost. U predmetu *Pelissier i Sassi protiv Francuske* Veliko vijeće je utvrdilo da su državna tijela dužna pružiti detaljne informacije o optužbi kako bi se optuženom osigurala stvarna, a ne samo formalna mogućnost pripreme odbrane. Posebno je naglašeno da informisanje mora biti *detaljno* – nije dovoljno navesti samo pravnu kvalifikaciju krivičnog djela, nego se moraju saopćiti *relevantne činjenice i okolnosti* koje su osnova optužbe.

U presudi *Dallos protiv Mađarske*¹ ESLJP je precizirao da nedostaci u obaviještenosti o optužbi mogu biti otklonjeni u kasnijim fazama postupka – pod uvjetom da optuženi ima adekvatnu mogućnost da pred sudom višeg stepena iznese svoju odbranu u odnosu na izmijenjenu optužbu i da ospori osudu u svim relevantnim pravnim i činjeničnim aspektima. Međutim, ovo načelo o otklanjanju nedostataka ne znači da su propusti u fazi istrage beznačajni – naprotiv, oni moraju biti *stvarno i efektivno* otklonjeni, a ne samo formalno nadoknađeni.

Posebno je indikativan zahtjev sadržaja obaviještenosti koji je ESLJP formulisao u presudi *Mattoccia protiv Italije*². Utvrđeno je da informacije o optužbi moraju uključivati *mjesta i vremena počinjenja krivičnog djela* ako su poznata, kao i opis konkretnih radnji izvršenja. Optuženi mora biti upoznat ne samo s pravnom kvalifikacijom, nego i s *činjeničnim supstratom* koji tu kvalifikaciju opravdava. Bez toga ne može ni smisleno osporavati navode optužbe ni predlagati relevantne dokaze u svoju korist.

U kontekstu prava na odbranu, ESLJP je u predmetu *Panovits protiv Kipra*³ naglasio da rana i adekvatna obaviještenost o optužbi ima poseban značaj u fazi ispitivanja osumnjičenog. Osumnjičeni koji ne zna tačno za što se tereti ne može svjesno i slobodno donijeti odluku da li će davati iskaz, i koje

¹Dallos protiv Mađarske, br. 29082/95, presuda od 01.03.2001. godine, stavovi 47-49.

²Mattoccia protiv Italije, br. 23969/94, presuda od 25.07.2000. godine, stav 59.

³Panovits protiv Kipra, br. 4268/04, presuda od 11.12.2008. godine, stavovi 66-73.

argumente iznijeti. Stoga je kvalitet obaviještenosti direktno vezan za efektivnost prava na šutnju i prava na pripremu odbrane.

2.3. Standardi koji su relevantni za domaći postupak

Iz prakse ESLJP moguće je ustanoviti nekoliko ključnih standarda koji su relevantni za primjenu domaćeg procesnog prava:

Prvo – obaviještenost mora biti *bez odlaganja i pravovremena*, najkasnije prije prvog ispitivanja od strane policije ili tužitelja.

Drugo – obaviještenost mora biti *detaljna*: nije dovoljno saopštiti zakonsku kvalifikaciju, nego je nužno opisati *činjenice i okolnosti* iz kojih je krivično djelo nastalo, uključujući, gdje su poznati, mjesto, vrijeme i radnje izvršenja.

Treće – obaviještenost mora biti *efektivna*: osumnjičeni mora razumjeti za šta se tereti, što mora biti potvrđeno sadržajem radnje ispitivanja, a ne samo formalnim potvrdnim potpisom na zapisniku.

Četvrto – izmjene optužbe moraju biti *pravovremeno saopštene* kako bi optuženi mogao prilagoditi odbranu.

Ovi standardi, koje je ESLJP razvijao u nizu predmeta, predstavljaju i okvir za tumačenje domaćih zakonskih odredaba, ali i polazište za ocjenu posljedica njihovog kršenja.

3. Pravo na informisanje o djelu prema Direktivi 2012/13/EU i praksa u vezi s tim

3.1. Normativni okvir Direktive

Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća o pravu na informisanje u krivičnom postupku⁴ konkretizira i operacionalizira standarde koje je ESLJP razvio u svojoj praksi. U uvodu Direktive izrijekom se navodi da je njen cilj utvrditi pravo na informisanje o procesnim pravima *onako kako ono proizlazi iz prakse ESLJP*, čime se uspostavlja direktna veza između konvencijskog (EKLJP) i prava EU.

Direktiva 2012/13/EU u članu 3. zahtijeva da se osumnjičenim ili okrivljenim osobama pruže informacije barem o slijedećim procesnim pravima: pravu na pristup branitelju, pravu na besplatan pravni savjet, pravu na informisanost o optužbama, pravu na tumačenje i prevođenje i pravu na

⁴Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. maja 2012. godine o pravu na informisanje u krivičnom postupku, Službeni list EU, L 142/1 od 01.06.2012. godine.

šutnju. Pritom, ove informacije moraju biti pružene *usmeno ili u pisanom obliku, na jednostavnom i razumljivom jeziku*.⁵

3.2. Pravo na informisanje o optužbama iz člana 6. Direktive

Centralni instrument za zaštitu prava na obavještenost o djelu u Direktivi jest njen član 6. Njime se od država članica zahtijeva da osiguraju da osumnjičeni ili okrivljeni dobiju informacije o krivičnom djelu za koje se sumnja ili za čije učinjenje su okrivljeni, i to *bez odlaganja i uz toliko detalja koliko je potrebno* kako bi se osigurala pravičnost postupka i djelotvorno ostvarivanje prava na odbranu.⁶

U Recitalu 28. Direktive precizira se da bi opis činjenica o krivičnom djelu za koje je osoba osumnjičena ili okrivljena trebalo iznijeti *dovoljno detaljno, uzimajući u obzir fazu krivičnog postupka* u kojoj se takav opis iznosi, a radi zaštite pravičnosti postupka i omogućavanja djelotvornog ostvarivanja prava obrane.⁷ Ovo znači da čak i u ranoj fazi istrage – kada nije uvijek moguće pružiti sve detalje – osumnjičeni mora dobiti *dovoljno informacija da razumije za šta se tereti*.

Direktiva u članu 6. stavovima 3. i 4. propisuje posebne situacije informisanja: kod lišenja slobode ili zadržavanja mora se bez odlaganja pružiti informacija o krivičnom djelu za koje se osoba sumnjiči, a obavještanje bez odlaganja o promjenama informacija o optužbama obavezno je kad je to potrebno radi osiguranja pravičnosti postupka.⁸

3.3. Odnos Direktive prema standardima ESLJP i domaćem pravu

Direktiva ne stvara nova prava, nego konkretizira minimalne standarde koji su u domaćim pravnim sistemima obavezni. Kod tumačenja domaćeg prava, Direktiva služi kao interpretativni okvir i mjerilo za ocjenu usklađenosti zakona i prakse.

Posebno je relevantno što se u Direktivi naglašava *kontinuirani karakter* prava na informisanje – od trenutka kada su nadležna tijela neku osobu obavijestila da je osumnjičena ili okrivljena za krivično djelo, pa sve do završetka krivičnog postupka. Ovo ima direktne implikacije na domaći

⁵Član 3. Direktive 2012/13/EU.

⁶Član 6. stav 1. Direktive 2012/13/EU.

⁷Direktiva 2012/13/EU, Recital 28.

⁸Član 6. stav 3. i 4. Direktive 2012/13/EU.

Mirza HUKELJIĆ,
OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I
KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA
FBiH (89-102)

krivičnoprocesni okvir: obaveza saopštavanja djela i krivičnog djela ne iscrpljuje se u jednom momentu, nego prati razvoj postupka.⁹

Iz perspektive Direktive, centralna nedostatnost ZKP FBiH je što ne propisuje izričitu obavezu informisanja osumnjičenog bez odlaganja, te što ne obavezuje tužitelja da pri ispitivanju saopšti osumnjičenom činjenični supstrat krivičnog djela u onoj mjeri pojedinosti koja bi osumnjičenom omogućila efektivno ostvarivanje prava na odbranu. Ipak, sudska praksa Vrhovnog suda FBiH, kako će biti prikazano u nastavku, prevazilazi ove normativne nedostatke u skladu s konvencijskim i unijskim standardima.

4. Pravo na informisanje o djelu u kontekstu Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH i prakse Vrhovnog suda Federacije BiH

4.1. Zakonski okvir ZKP FBiH

ZKP FBiH u načelnoj odredbi člana 6. stava 1. propisuje da osumnjičeni *već na prvom ispitivanju mora biti obaviješten o djelu za koje se tereti i o osnovama sumnje protiv njega*, te da njegov iskaz može biti korišten kao dokaz u daljem toku postupka. Istim članom u stavu 2. propisano je da se osumnjičenom mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete, te da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist.

Odredba člana 92. stava 2. ZKP FBiH razrađuje ovo načelo propisujući da se na početku ispitivanja osumnjičenom saopćava *za koje krivično djelo se tereti i osnove sumnje protiv njega*. Stavom 6. istog člana utvrđeno je da ako je postupljeno protivno odredbama tog člana, na iskazu osumnjičenog *ne može se zasnivati sudska odluka*. Ovo je prva i neposredna procesna posljedica povrede prava na obaviještenost.

Drugi odlučujući zakonski mehanizam jeste odredba člana 240. stava 5. ZKP FBiH koja propisuje da se *optužnica ne može podići ako osumnjičeni nije bio ispitan*. Ovo nije samo procesna pretpostavka u tehničkom smislu – ona izražava suštinsku garanciju prava na odbranu: osumnjičeni mora imati mogućnost da, *znajući* za šta se tereti, iznese svoju odbranu i predloži dokaze koji mu idu u korist, i tek tada tužitelj može preći u fazu optuživanja.

⁹Ljiljana Filipović, Pravo osumnjičenog odnosno optuženog na informisanje – zakonski okvir i praksa Vrhovnog suda Federacije BiH, Pravo i pravda, Sarajevo, 2022, str. 39-58.

4.2. Sadržaj pojmova "djelo" i "krivično djelo" i "osnove sumnje"

Praksa Vrhovnog suda FBiH razgraničava i precizira ove zakonske pojmove na način koji je u skladu s praksom ESLJP i zahtjevima Direktive.

Pojam "*djelo*" u smislu ZKP FBiH podrazumijeva *činjenični supstrat krivičnog djela* – skup konkretnih činjenica i okolnosti koje opisuju ponašanje osumnjičenog: radnje izvršenja, predmet napada, žrtvu, mjesto i vrijeme i slično. Pojam "*krivično djelo*" podrazumijeva pravnu kvalifikaciju tog ponašanja prema odredbama krivičnog zakona, koja uključuje zakonski naziv krivičnog djela i član zakona koji ga propisuje. Dok je obaviještenost o pravnoj kvalifikaciji nužan, ona nije i dovoljan uvjet. Osumnjičeni mora biti upoznat s *konkretnim činjenicama* iz kojih je ta kvalifikacija izvedena.

"*Osnove sumnje*" podrazumijevaju dokaze i informacije koji ukazuju na mogućnost da je osumnjičeni učinio djelo – one moraju biti saopćene ne apstraktno, nego *upućivanjem na konkretne dokazne izvore* koji su do tada prikupljeni. Navođenje da "*osnovi sumnje proizlaze iz prikupljenih dokaza*" bez preciziranja koji su to dokazi i šta oni potvrđuju ne zadovoljava ovaj standard.

4.3. Nepoštivanje odredaba o ispitivanju osumnjičenog: procesne posljedice

Vrhovni sud FBiH je razvio konzistentnu i jasno artikulisanu praksu o procesnim posljedicama nepoštivanja odredaba o obaviještenosti osumnjičenog. Te posljedice se dijele na neposredne i posredne.

Neposredna procesna posljedica – koja slijedi iz člana 92. stava 6. ZKP FBiH – jeste da se na iskazu osumnjičenog pribavljenom protivno odredbama tog člana *ne može zasnivati sudska odluka*. Ovaj iskaz je, u procesnom smislu, nezakonit dokaz. Vrhovni sud FBiH je u rješenju broj 09 0 K 029226 19 Kž 12¹⁰ utvrdio da sami paušalni navodi o pravnoj kvalifikaciji krivičnog djela koje se stavlja na teret – bez saopćavanja činjeničnog supstrata – ne zadovoljavaju zahtjev iz člana 92. stava 2. ZKP FBiH. Sud je u tom predmetu ustvrdio:

"... uvidom u zapisnike o ispitivanju svih optuženih, tada osumnjičenih, ... utvrđeno je da tada osumnjičenima nije bio saopšten činjenični supstrat i radnje izvršenja koje im se stavljaju na teret, već su isti samo paušalno poučeni da im se stavlja na teret krivično djelo Ubistvo... Da ta obaveza podrazumijeva i obavezu saopštenja osumnjičenom za koje se djelo tereti tj.

¹⁰Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 029226 19 Kž 12 od 23.01.2019. godine.

Mirza HUKELJIĆ,
OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I
KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA
FBiH (89-102)

koje mu se činjenice i okolnosti koje čine to krivično djelo stavljaju na teret vidljivo je iz odredbe člana 92. stav 2. tačka c) ZKP FBiH koja propisuje da se osumnjičeni može izjasniti o dijelu koje mu se stavlja na teret... Kako iz navedenih dokaza slijedi da osumnjičenima nije bio saopšten činjenični supstrat i radnje izvršenja koje im se stavljaju na teret, slijedi da se radi o dokazima koji su pribavljeni protivno odredbi člana 92. stav 2. ZKP FBiH, i da se na takvim dokazima nije moglo zasnivati pobijano rješenje..."

Taj zahtjev ima i žalbenu dimenziju: ako pobijana odluka (npr. rješenje o produženju pritvora) temelji zaključak o osnovanoj sumnji na iskazu koji je pribavljen na opisani način, učinjena je *bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stava 1. tačke i) ZKP FBiH* – jer se presuda zasniva na dokazu na kom se po odredbama zakona ne može zasnivati.

4.4. Neispitivanje osumnjičenog kao okolnost koja isključuje krivično gonjenje

Posredna posljedica propusta da se osumnjičeni ispita o djelu i krivičnom djelu za koje se tereti jeste nemogućnost podizanja optužnice, a u slučaju da je optužnica, ipak, podignuta – donošenje presude kojom se optužba odbija na osnovu člana 298. tačke e) ZKP FBiH.

Krivično odjeljenje Vrhovnog suda FBiH je stava da odredba člana 240. stava 5. ZKP FBiH nije puka procesna pretpostavka formalne prirode, nego da propust da se osumnjičeni ispita o djelu i krivičnom djelu za koje se tereti *predstavlja okolnost koja isključuje krivično gonjenje*.¹¹ Sud polazi od cilja te odredbe: *isključiti izvođenje osumnjičenog pred sud prije nego što mu je omogućeno da se izjasni o djelu i krivičnom djelu za koje se tereti*.

Uz to, u obrazloženju stava, Vrhovni sud FBiH naglašava da u svim zakonskim odredbama koje se bave procesnim posljedicama okolnosti koje isključuju krivično gonjenje, *te okolnosti se ne navode taksativno*, nego se – nakon navođenja izričito propisanih osnova (zastarjelost, amnestija, presuđena stvar) – dodaje klauzula "ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje". Stoga je neispitivanje osumnjičenog o djelu i krivičnom djelu za koje se tereti *smetnja za krivično gonjenje* u smislu tih odredaba.

Ovaj stav je sadržan u presudi Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 016800 19 Kžk od 07.04.2023. godine,¹² u kojoj je ovaj sud, odlučujući kao drugostepeni sud u trećestepenom postupku, donio presudu kojom se optužba

¹¹"Domašajj prava osumnjičenog iz člana 6. stav 2. ZKP FBiH u vezi sa članom 240. stav 5. ZKP FBiH, str. 3-4.

¹²Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 016800 19 Kžk od 07.04.2023. godine.

Mirza HUKELJIĆ,

OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I
KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA
FBiH (89-102)

odbija upravo zbog propusta tužitelja da osumnjičene ispita o činjenicama i okolnostima krivičnog djela koje se stavlja na teret optužnicom. Sud je tu utvrdio da – čak i kada je osumnjičenima bila pročitana naredba o provođenju istrage – nije zadovoljen zahtjev iz člana 92. stava 2. ZKP FBiH, jer sama naredba *nije sadržavala činjenični opis krivičnog djela za koje su osumnjičeni stvarno optuženi* optužnicom (naime, naredba je opisivala osnovni oblik krivičnog ubistva, dok je optužnica teretila optužene za kvalificirani oblik tog krivičnog djela – ubistvo iz niskih pobuda).

Na ovom mjestu potrebno je naglasiti jednu bitnu distinkciju koja se u raspravi o procesnim posljedicama neispitivanja osumnjičenog ponekad previđa. Praksa ESLJP-a, na koju se ponekad poziva u prilog stava da propust u obaviještenosti ne isključuje krivično gonjenje, razvijena je u kontekstu minimalnih standarda koje propisuje član 6. stav 3. EKLJP. Konvencija, naime, garantira samo minimalna prava koja ima svako ko je optužen za krivično djelo – i ne zabranjuje državama članicama da u domaćem zakonodavstvu propišu viša ili stroža procesna prava za osumnjičene i optužene. Kada domaći zakon propisuje veća prava od onih koje garantira EKLJP, postupak se vodi u skladu s onim što je propisano u domaćem zakonu, a domaći sudovi su dužni primijeniti domaći zakon. Suprotno postupanje – tj. primjena nižeg konvencijskog standarda umjesto viših domaćih garancija – samo po sebi predstavlja kršenje zakona, i to bez obzira na to što takvo postupanje, s aspekta EKLJP, možda ne bi predstavljalo povredu prava na pravično suđenje u cjelini. Upravo taj odnos vrijedi i u konkretnom slučaju: dok ESLJP dozvoljava da se nedostaci u obaviještenosti o optužbi otklone u kasnijim fazama postupka – pa i u žalbenom postupku – domaći zakonodavac je u ZKP FBiH propisao strožiji standard, zabranjujući podizanje optužnice ako osumnjičeni nije bio ispitan o djelu i krivičnom djelu za koje se tereti, odnosno propisujući posljedice u slučaju da takva optužnica bude podignuta. Dakle, ta zabrana nije puka procesna forma, nego odraz svjesne zakonodavne odluke da se pravo osumnjičenog na izjašnjenje o optužbi zaštititi na višem nivou od konvencijskog minimuma. Stoga pozivanje na praksu ESLJP kao argument da kršenje odredbe člana 240. stava 5. ZKP FBiH nema karakter okolnosti koja isključuje krivično gonjenje – u mjeri u kojoj ta praksa utemeljuje samo konvencijski minimum – zanemaruje temeljni odnos između domaćeg prava i EKLJP: tamo gdje domaće pravo garantuje viši standard, primjenjuje se domaće pravo.

Mirza HUKELJIĆ,
OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I
KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA
FBiH (89-102)

4.5. Granice i pretpostavke primjene – praksa na specifičnim situacijama

Vrhovni sud FBiH je razradio i kada opisani zahtjevi jesu ispunjeni, što precizira doseg prava na obaviještenost.

U rješenju broj 09 0 K 025867 21 Kž 12 od 19.05.2021. godine,¹³ Vrhovni sud FBiH je utvrdio da prvostepeni sud nije dao razloge zbog kojih, uprkos tome što je osumnjičenom pročitana naredba o provođenju istrage po tačkama i saopćena krivična kvalifikacija krivičnog djela, zaključuje da osumnjičeni nije "adekvatno" ispitan. Prvostepeni sud je meritorno pogrešno zaključio da osumnjičeni nije bio obaviješten, čime je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stava 1. tačke k) ZKP FBiH (nepostojanje razloga o odlučnim činjenicama). Ovime Vrhovni sud FBiH uspostavlja ravnotežu: dostatnost obaviještenosti mora se *stvarno* ispitati, uz konkretne razloge, a ne deklarirati bez obrazloženja.

U presudi broj 65 0 K 623307 21 Kžž od 12.01.2022. godine¹⁴ Vrhovni sud FBiH je potvrdio nižestepenu presudu i odbio žalbeni navod koji se pozivao na navodnu povredu prava na obaviještenost. Vrhovni sud je utvrdio da su policijski službenici osumnjičenom saopćili krivično djelo, oštećenog, datum događaja i konkretne dokazne izvore, te da je osumnjičeni iznio svoju odbranu navodeći konkretne razloge i svjedoke. Upravo ta okolnost – *da je osumnjičeni iznosio konkretnu odbranu u odnosu na navode optužbe* – nedvosmisleno potvrđuje da je stvarno razumio za šta se tereti. Slijedom toga, zahtjev člana 92. stava 2. i člana 240. stava 5. ZKP FBiH bio je ispunjen, a optužnica je zakonito podignuta.

U rješenju broj 32 0 K 268042 25 Kžž od 21.07.2025. godine¹⁵ Vrhovni sud FBiH nije prihvatio tvrdnju branitelja da optuženi nije bio ispitan, jer je iz zapisnika nedvojbeno proizašlo da jeste bio ispitan i poučen o pravima u skladu sa čl. 92. st. 1. i 2. ZKP FBiH, i to upravo na okolnosti događaja koji je obuhvaćen tačkom 2. Optužnice, osim u dijelu visine materijalne štete, pa je time otpala i tvrdnja da je optužnica podignuta samo na osnovu informativnog razgovora u policiji.

¹³Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 025867 21 Kž 12 od 19.05.2021. godine.

¹⁴Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 65 0 K 623307 21 Kžž od 12.01.2022. godine.

¹⁵Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 32 0 K 268042 25 Kžž od 21.07.2025. godine.

Mirza HUKELJIĆ,

OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I
KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA
FBiH (89-102)

4.6. Propuštanje suda da se izjasni o prigovoru uskraćivanja obaviještenosti kao bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stava 1. tačke k) ZKP FBiH

Pored neposrednih i posrednih procesnih posljedica uskraćivanja prava na obaviještenost, prema stavovima iz prakse Vrhovnog suda FBiH, propuštanje suda da se u razlozima presude ili rješenja izjasni o tvrdnji odbrane da osumnjičeni nije – ili nije adekvatno – ispitan o djelu i krivičnom djelu koje mu se stavlja na teret predstavlja izostanak razloga o odlučnim činjenicama i time čini bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stava 1. tačke k) ZKP FBiH, a istovremeno eventualno i povredu prava na odbranu iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH.

Pitanje da li je osumnjičeni bio ispitan o djelu i krivičnom djelu za koje se tereti, i da li su mu saopćeni činjenični supstrat i osnove sumnje, jeste odlučna činjenica u postupku jer neposredno utiče na zakonitost podignute optužnice i na mogućnost zasnivanja sudske odluke na iskazu osumnjičenog. Stoga se sud ne može ograničiti na to da tu tvrdnju odbrane tek konstatuje ili ignoriše. Dužan je ispitati je konkretno – uvidom u zapisnike o ispitivanju, sadržaj naredbe o provođenju istrage, te cjelokupnost spisa predmeta – i navesti jasne razloge za zaključak u kojoj je mjeri zakonski zahtjev ispunjen.

Navedeni stav zauzet je u više odluka Vrhovnog suda FBiH, pa tako i u rješenju broj 09 0 K 021547 24 Kž 16 od 29.09.2025. godine (“Iz završnih riječi odbrana optuženih... slijedi kao tačnim da su braniteljice optuženih u postupku pred prvostepenim sudom isticale prigovore koji po sadržaju u potpunosti odgovaraju naprijed navedenim žalbenim tvrdnjama braniteljica optuženih, da njihovi branjenici u toku istrage nisu bili ispitan i o djelu za koje su optuženi i da stoga nisu postojali uvjeti za podizanje optužnice, te da radi toga postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje, ali iz obrazloženja pobijane presude slijedi da prvostepeni sud navedene prigovore odbrana optuženih ... uopće nije cijenio, pa kako pobijana presuda ne sadrži razloge o tim odlučnim činjenicama, učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH, a istovremeno je povrijeđeno i pravo optuženih na odbranu iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH, jer prvostepeni sud nije odlučio o prigovorima odbrana optuženih.)

S druge strane, Vrhovni sud FBiH je u rješenju broj 09 0 K 025867 21 Kž 12 od 19.05.2021. godine, u predmetu u kojem je prvostepeni sud odbio optužbu jer je zaključio da osumnjičeni „nije adekvatno ispitan“, ali – kako je utvrdio Vrhovni sud FBiH – nije dao razloge za taj zaključak, unatoč tome što je iz spisa jasno slijedilo da je osumnjičenom saopštena pravna kvalifikacija

Mirza HUKELJIĆ,

OBAVJEŠTAVANJE OSUMNJIČENOG ODNOSNO OPTUŽENOG O DJELU I
KRIVIČNOM DJELU I OSNOVAMA SUMNJE U PRAKSI VRHOVNOG SUDA
FBiH (89-102)

krivičnih djela, pročitana naredba o provođenju istrage po tačkama i navedeni dokazi iz kojih su proizlazili osnovi sumnje. Vrhovni sud FBiH je utvrdio da je time prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stava 1. tačke k) ZKP FBiH – izreka pobijane presude protivrječna je njenim razlozima, odnosno presuda ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama, što je dovelo do ukidanja te presude.

Ovo pravilo ima dvojaku procesnu funkciju. S jedne strane, ono štiti optuženog u slučaju kada su zakonski zahtjevi obaviještenosti zaista bili povrijeđeni – jer prigovor odbrane o tome mora biti stvarno razmotren i ocijenjen. S druge strane, ono sprječava neosnovano odbijanje optužbe pozivanjem na formalne nedostatke koji – u svjetlu cjelokupnog stanja spisa – nisu uzrokovali povredu prava na odbranu. U oba slučaja, sud je dužan s konkretnim razlozima odgovoriti na navode odbrane koji se tiču adekvatnosti ispitivanja, a izostanak takvih razloga sam po sebi čini odluku manjkavom u smislu člana 312. stava 1. tačke k) ZKP FBiH i eventualno povredu prava na odbranu iz člana 312. stav 1. tačka d) ZKP FBiH.

4.7. Pitanje otklanjanja nedostataka u obaviještenosti u kasnijim fazama postupka

Vrhovni sud FBiH je, u skladu s praksom ESLJP, razmatrao i pitanje može li se nedostatak o obaviještenosti otkloniti u kasnijim fazama postupka. Odgovor je *uvjetno potvrđan* – ali samo pod određenim pretpostavkama.

Ako izmjena opisa krivičnog djela u potvrđenoj optužnici ne mijenja suštinsku ulogu optuženog u izvršenju krivičnog djela – kao što je bio slučaj u jednoj od odluka citiranih u referentnom materijalu, gdje su dodate informacije o kontaktima optuženog i o vozilima kojima je plaćao drogu – tada se ne radi o situaciji u kojoj je optuženi bio uskraćen za obaviještenost o djelu, jer se radi o pojašnjenju okolnosti o kojima se ranije izjašnjavao.

Međutim, kada izmjena optužbe uvodi suštinski drugačiji činjenični supstrat – kao što je uvođenje kvalifikatornog elementa (ubistvo iz niskih pobuda umjesto osnovnog oblika ubistva) – tada propust da se osumnjičeni ispita o tom novom činjeničnom supstratu ima za posljedicu da ni optužnica za to djelo nije mogla biti podignuta, jer uvjet iz člana 240. stava 5. ZKP FBiH za taj oblik krivičnog djela nije ispunjen.

5. Zaključak

Pravo osumnjičenog na obaviještenost o djelu i prirodi optužbe predstavlja jednu od temeljnih garancija prava na odbranu i pravičnog suđenja. Ono je istovremeno garancija i konvencijskog ranga – iz člana 6. stava 3. tačke a) EKLJP – i garancija zakonodavnog ranga u ZKP FBiH.

Standardi koje je razvio ESLJP – hitnost, detaljnost i efektivnost obaviještenosti – potvrđeni su i u Direktivi 2012/13/EU i nalaze svoju operacionalizaciju u odredbama članova 6. i 92. ZKP FBiH. Sudska praksa Vrhovnog suda FBiH, razvijena u nizu odluka koje su bile predmetom ovog referata, dosljedno primjenjuje ove standarde na konkretan krivičnoprocesni okvir, utvrđujući jasne procesne posljedice za slučaj njihovog kršenja.

Obaviještenost koja se iscrpljuje u navođenju *zakonskog naziva i broja člana* krivičnog zakona – bez saopćavanja činjeničnog supstrata, radnji izvršenja i osnova sumnje – *ne ispunjava zakonski zahtjev* i ima za posljedicu: (a) nezakovitost iskaza osumnjičenog pribavljenog na taj način, uz nemogućnost zasnivanja sudske odluke na takvom iskazu; i (b) okolnost koja isključuje krivično gonjenje, koja zabranjuje podizanje optužnice i nalaže donošenje presude kojom se optužba odbija.

S druge strane, ZKP FBiH ne poznaje formalistički zahtjev koji bi bio samom sebi svrha. Ako iz sadržaja ispitivanja – bez obzira na formalnu strukturu zapisnika – nesumnjivo slijedi da je osumnjičeni razumio za šta se tereti, što je potvrđeno konkretnom odbranom koja se osvrće na navode optužbe, tada je zahtjev iz člana 92. stava 2. i člana 240. stava 5. ZKP FBiH ispunjen, odnosno odlučuje *efektivnost, a ne formalnost*.

Imajući u vidu da ZKP FBiH, kako je utvrđeno u relevantnoj stručnoj literaturi, ne propisuje obavezu informisanja bez odlaganja ni obavezu dostave pisane pouke o pravima, a da te obveze jasno postavljaju EKLJP i Direktiva 2012/13/EU, zakonodavna intervencija kojom bi se domaće pravo uskladilo s tim standardima ostaje nužan korak u razvoju krivičnoprocesnog zakonodavstva u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Korištena literatura

1. Ljiljana Filipović, Pravo osumnjičenog odnosno optuženog na informisanje – zakonski okvir i praksa Vrhovnog suda Federacije BiH, Pravo i pravda, Sarajevo, 2022, str. 39-58.
2. Krivično odjeljenje Vrhovnog suda Federacije BiH, Koreferat na temu "Domašaj prava osumnjičenog iz člana 6. stav 2. ZKP RS, ZKP FBiH, ZKP BiH i ZKP BD BiH u vezi sa članovima 233. stav 5. ZKP RS, 240. stav 5. ZKP FBiH i 225. stav 6. ZKP BiH i ZKP BD BiH", Sarajevo.
3. Ante Novokmet, Pravo na obavijest u prekršajnom postupku – teorijski i normativni aspekt, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 61, 3/2024, str. 337-366.
4. Stefan Trechsel, Human Rights in Criminal Proceedings, Oxford University Press, 2005.
5. Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. maja 2012. godine o pravu na informisanje u krivičnom postupku, Službeni list EU, L 142/1 od 01.06.2012. godine.
6. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20).
7. Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 029226 19 Kž 12 od 23.01.2019. godine.
8. Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 016800 19 Kžk od 07.04.2023. godine.
9. Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 025867 21 Kž 12 od 19.05.2021. godine.
10. Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 65 0 K 623307 21 Kžž od 12.01.2022. godine.
11. Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 32 0 K 268042 25 Kžž od 21.07.2025. godine.
12. Pelissier i Sassi protiv Francuske, br. 25444/94, presuda Velikog vijeća ESLJP od 25.03.1999. godine.
13. Dallos protiv Mađarske, br. 29082/95, presuda ESLJP od 01.03.2001. godine.
14. I.H. i drugi protiv Austrije, br. 42780/98, presuda ESLJP od 20.04.2006. godine.
15. Mattoccia protiv Italije, br. 23969/94, presuda ESLJP od 25.07.2000. godine.
16. Panovits protiv Kipra, br. 4268/04, presuda ESLJP od 11.12.2008. godine.